

Uttalelse fra arbeidsgruppe

”Kompetanseutvikling - Inn på tunet”

Avgitt Januar 2005 ved arbeidsgruppe bestående av:

Bjørn Berg, Fylkesmannens landbruksavdeling (FMLA), Rogaland

Lisbeth Haugan, FMLA Vestfold

Kai-Rune Tollefsen, FMLA Oslo/Akershus

Torgeir Onsrud, FMLA Oppland

Innhold

Forord	2
1. Mandat for kompetansegruppas arbeid	3
2. Hva slags kompetanse innen IPT trenger gårdbrukeren?	4
2.1 Anbefalinger fra nettstedet ”innpaatunet.no”	4
2.2 Synspunkter fra forskere ved Senter for bygdeforskning	5
2.3 Motsetning mellom formell kompetanse og personlig egnethet?	5
3. Hva slags kompetanse innen IPT trenger kommunene?	6
4. Inn på tunet i den videregående skolen	7
5. Universitet/høgskoler og IPT	8
5.1 Universitetet for miljø- og biovitenskap, UMB (tidligere Norges landbrukshøgskole, NLH)	8
5.2 Norges idrettshøgskole (NIH)	8
5.3 Regionale høgskoler	9
5.4 Private høgskoler	10
6. Kompetanse via andre statlige og private organisasjoner og det private konsulentmarkedet	10
7. Konklusjon – anbefalinger	11

Førord

Arbeidsgruppa for kompetanseutvikling ble opprettet på fagsamlingen for Inn på tunet i Oslo 17. – 18. mars 2004. Gruppa består av Torgeir Onsrud (leder), Bjørn Berg, Kai-Rune Tollefsen og Lisbeth Haugan, alle ansatt ved Fylkesmannens landbruksavdeling i hhv. Oppland, Rogaland, Oslo/Akershus og Vestfold.

Fagsamlingen tok tak i temaet *kvalitetssikring*. Dette temaet ved siden av *kompetanseheving, nettverk for tilbyderne og sikring av økonomien* i IPT-tiltaka er sannsynligvis de viktigste utfordringene for hele denne virksomheten for tida.

Det nasjonale prosjektet (2000-2002) oppgav bl.a. nasjonal forankring, nettstedet www.innpaatonet.no, evaluering/forskning og nettverk/fagforum som forslag til videreføring av IPT-satsinga her i landet.

Kvalitetssikring var som nevnt et tema på den nasjonale samlinga, men hvilket mandat har en slik konferanse? Det får et visst preg av ”dugnadsinnsats” fra fylkenes, og annet lokalt hold, når dette er tema på det en i hovedsak må kalle en intern konferanse for spesielt interesserte (prosjektledere og fagpersoner på saksbehandlernivå hos fylkesmennene).

Kompetansegruppa understreker derfor i dette dokumentet behovet for at satsingen styrkes på et overordnet, nasjonalt nivå. Sentrale landbruksmyndigheter (Landbruks- og matdepartementet), men også sentrale næringsorganisasjoner (f. eks Bondelaget) bør se sitt ansvar i denne sammenhengen. Sentrale myndigheter (LMD i samarbeid med organisasjonene i landbruket) rår over/forhandler om store budsjettoverføringer til landbruket, overføringer som nå er utsatt for press internasjonalt fordi de i stor grad virker produksjonsdrivende. Å bruke statlige penger til å hjelpe kommunene til å kjøpe tjenester som IPT fra landbruket, ville derimot ikke virke produksjonsdrivende og sannsynligvis også være helt WTO-legalt.

Gjøvik januar 2005
Torgeir Onsrud

1. Mandat for kompetansegruppas arbeid

Arbeidsgruppa fikk ikke mandatet fastlagt i forbindelse oppnevningen og det har dermed vært nødvendig å starte med å definere sitt mandat på egen hånd. Et arbeidsmøte 30. juni 2004 behandlet et utkast og en ble enig om følgende:

Målsetting

Det overordnede målet for ei arbeidsgruppe for kompetanseutvikling er å bidra til at de tjenestene som bøndene selger innenfor IPT/GO (Inn på tunet/Grønn omsorg) blir tilpasset brukerne og målene som kjøperne av tjenestene har for brukerne.

Delmål:

Være pådriver for utvikling av kurser, kurspakker i samarbeid med høyskoler og videregående skoler

Være pådriver for at IPT/GO blir en del av ordinær utdanning på videregående skoler og høyskoler m.m.

Vurdere behovet for et (metode)verktøy som fanger opp kompetansebehov blant tilbyderne

Bidra til samspill og utveksling av forslag til kompetansesatsinger med FMLA og LD

Målgrupper

Resultatet av arbeidet i gruppa vil være naturlig å presentere spesielt for den interdepartementale arbeidsgruppa og regional forvaltning (spesielt rådgiverapparatet ved FMLA-ene) og koordineringsorganet "innpaatunet.no" (nettstedet).

I tråd med drøftingene innledningsvis ser en altså så for seg at det er disse nivåenes ansvar å ta stilling til gruppas anbefalinger og sette de i verk i samarbeid med høyskoler og videregående skoler m.m. En ser også for seg at temaet vil være aktuelt for nye landsdekkende fagsamlinger i IPT – sammenheng.

Handlingsplan

Aktivitetene i gruppa vil dermed særlig dreie seg om å:

Kartlegge kurs- og kompetanseoppbyggingstilbud ang. ITP i samtlige fylker, videregående skoler og høyskoler m.m.

Fremme forslag og anbefalinger om hvordan det bør arbeides videre med temaet

Frist

Gruppen ga seg selv frist til 1. oktober med å ha dokumentet klart (men denne ble noe oversittet).

I møtet i Oslo 30.6.04 ble en enig om å begrense seg noe i forhold til et tidligere utkast til mandat som også inkluderte utarbeidelse av det en kalte "Handlingsplan for styrking av formell kompetanse for utøvere og kjøpere av Inn på tunet - tjenester". En erkjenner at en som *midlertidig* arbeidsgruppe ikke kan foreta seg ting i forhold til f. eks videregående skoler og høyskoler m.m. som skaper forventninger om noe en ikke kan innfri. Arbeidsgruppen må nøye seg med kartleggingen og gi anbefalinger som andre - dvs nasjonalt nivå - må ta ansvar for å eventuelt å gjennomføre.

2. Hva slags kompetanse innen IPT trenger gårdbrukeren?

2.1 Anbefalinger fra nettstedet "innpaatunet.no"

Fra "Veilederen" for etablerere innen IPT - som presenteres på nettstedet - sakser vi følgende:

"Motivasjon

Den gårdbrukeren som ønsker å satse innenfor Inn på tunet, må først og fremst trives med å ha mennesker rundt seg. Litt avhengig av hva slags tilbud som etableres, vil dette også involvere resten av familien og andre som bor på gården. Er familien og de som bor på gården positive, vil de utgjøre en ressurs for det nye tilbudet.

Personlig egnethet

Den desidert viktigste forutsetningen for å lykkes med et opplærings- eller omsorgstilbud, er gårdbrukerens personlige egnethet. Dette kan ikke understrekes nok. Derfor bør tilbyder tenke gjennom sine egenskaper når det gjelder kommunikasjonsevne, utholdenhet, kvalitetsbevissthet, respekt for ulike mennesketyper og strukturerte arbeidsmetoder. Som sentral person i tiltaket bør en også være trygg på seg selv, takle stress og uforutsette problemer og kunne forholde seg rasjonelt til konflikter. Det er også viktig å være fleksibel i forhold til samarbeidspartnerne og å kunne lytte til de behov de gir uttrykk for.

Bakgrunn og erfaring

Rolle- og ansvarfordelingen mellom gårdbrukeren og den ansvarlige fagetaten kan ofte avgjøres på grunnlag av tilbyders bakgrunn og erfaring. Generelt er samfunnsengasjement, organisasjonsarbeid og personlige interesser relevante egenskaper for en som vil satse på dette. Mangel på relevant formell kompetanse trenger imidlertid ikke være ensbetydende med et dårlig tilbud. Men desto viktigere blir det at kjøper og tilbyder gjør utviklingsprosessen sammen, og at det tas hensyn til dette når en modell for tiltaket utformes.

Forutsetninger på gården

Det er viktig at gårdsmiljøet, i videste forstand, benyttes aktivt i tiltaket. Som bonde og tilbyder bør en tenke gjennom hva som ligger naturlig av oppgaver som følge av den driften man har på gården. Om gården ikke er i aktiv drift - eller en av andre grunner mangler passende oppgaver, bør det vurderes om gården er egnet til formålet. Alternativt må bonden vurdere å utvide spekteret. Allsidige gårder med mangfoldige oppgaver og aktiviteter har utvilsomt større potensial for et individrettet tilbud enn mer ensidig drevne gårder. Allsidige arbeids- og aktivitetsoppgaver krever som regel at hele gården tas i bruk. I tillegg til husdyr- og planteproduksjonen rundt husene, er også skog, utmark og kulturverdier viktige ressurser.

Mattradisjoner og matkultur, natur- og kulturlandskapsopplevelser er også noen områder som kan være aktuelle som en ressurs i denne sammenhengen.

Formell kompetanse

Mange yngre gårdbrukere har i tillegg til sin landbruksbakgrunn også relevant kompetanse i forhold til utvikling av Inn på tunet tilbud, f. eks i form av pedagogisk - eller helsefaglig utdanning. Er man så heldig å ha en slik allsidig bakgrunn vil man normalt stå svært sterkt i Inn på tunet sammenheng. - For tilbydere som har vært tradisjonelle gårdbrukere i mange år, er dette en unik mulighet til å ta i bruk andre sider av seg selv.”

2.2 Synspunkter fra forskere ved Senter for bygdeforskning

Forskerne Elsa Fjeldavli og Torill Meistad ved Norsk Senter for bygdeforskning, NTNU, Trondheim stilte i en kronikk i Nationen 7.5.2004 spørsmålet *”Er det bondens agronomikunnskaper som er viktigst, eller bør han/hun ha bakgrunn fra et omsorgs- eller «velferdsyrke»?”*

Slik vi oppfatter deres eget svar på spørsmålet, går de langt i å antyde at bondens formelle kunnskaper eller bakgrunn fra omsorgsyrke er viktigst. De sier nemlig at ”resultatene fra den undersøkelsen som Norsk senter for bygdeforskning har gjennomført viser at de «grønne-tjeneste-bøndene» i dag har helse-, sosial-, undervisningsfaglig eller andre profesjonelle utdanninger, eller yrkeserfaring fra det offentlige og private arbeidsmarkedet. Det virker umiddelbart fordelaktig både som motivasjon for å satse på slik tjenesteyting, som døråpner til det offentlige og for kunnskap om det feltet tjenestene retter seg mot, samtidig som disse bøndene forvalter landbrukskunnskap som gir tjenestene særpreget”

Disse forskernes innspill er interessant fordi de altså mener å fastslå at de som i dag leverer IPT-tjenester i stor grad **har** kompetanse (formell eller i form av yrkeserfaring) på helse-, sosial- og undervisningsfag. Det er dette som har vært med og gitt dem **motivasjon**, samt **lettet deres kontakt med det offentlige** som kjøper!

2.3 Motsetning mellom formell kompetanse og personlig egnethet?

Synspunktene fra de siterte forskerne kan synes å stå i et visst motsetningsforhold til et syn som av og til hevdes, nemlig av de som sterkest vektlegger bondens personlige (naturlige) egnethet og agronomikunnskaper. Disse mener at det er landbrukets kvaliteter (kombinasjonen gardens livsform, dyr og natur) som er det *eneste viktige*. Det fins også eksempler på at dette kombineres med skepsis til (medisinsk) faglig ekspertise. Satt litt på spissen sies det at bonden oppnår resultater *på grunn av* at han ikke er fagmann (dvs. kan møte IPT-brukeren som en likemann osv.)! - Konsekvensen av et slikt syn kan bli at en også til en viss grad frykter utviklingen mot vektleggingen av formell/yrkesmessig kompetanse og ser denne som en avsporing.

Kompetansegruppa vil på sin side råde til at en ser alle sidene i sammenheng. Formell kompetanse og yrkesbakgrunn i helse/sosial/skole er viktig, men bondens naturlige egnethet og tiltakets nærhet til dyr og natur også avgjørende. Det er bondens rolle å være en trygg voksenperson med kunnskaper om landbruket i vid forstand, som leder av arbeid/aktiviteter osv. Han/hun skal ta tak i ”det friske” i menneskene som kommer på garden, og vil i de færreste

tilfelle kunne inneha rollen som terapeut eller pedagog. Bondens evne til samarbeid med behandlingsapparat/skole etc. blir imidlertid meget sentral.

Med i dette bildet hører også diskusjonen om hvorvidt en IPT-gard skal være en gard i vanlig, tradisjonell drift med melk eller korn etc. eller om (små)bruk som bare har anskaffet noen kjøledyr f. eks, også er likeverdige IPT-garder. Den foran siterte veilederen fra nettstedet synes å favorisere bruk som er i aktiv landbruksdrift. – Det er imidlertid et registrert faktum at bruk som intensiverer satsingen på IPT, har en tendens til å nedjustere den tradisjonelle landbruksproduksjonen. Etter kompetansegruppas oppfatning kan de ensidige IPT-bruka uten tradisjonell produksjon av landbruksvarer for salg, også være bra som IPT-produsenter. Det gjenstår imidlertid en god del før disse bruka likebehandles med andre gardsbruk mht. ligningsmessige definisjoner for gardsbruk, skatte- og fradragregler osv.

3. Hva slags kompetanse innen IPT trenger kommunene?

Med kommunene mener vi her kommunale etater og for så vidt fylkeskommuner som er de viktigste kjøperne av IPT-tjenester. Da snakker vi om de som har budsjettansvar så vel som fagpersonene som driver aktiv terapeutisk eller pedagogisk virksomhet. Tendensen til at skoler og andre virksomheter i kommunene blir egne økonomiske resultatenheter, er styrket de senere åra. Det er derfor ledere av disse resultatenheterne så vel som deres faglige medarbeidere, som vil være primær målgruppe for informasjon og kompetanseheving på Inn på tunet.

Vårt inntrykk er at kjennskap til tilbudene – især ved å se de i praksis – er det som generelt er den beste formen for informasjonsformidling eller kompetanseoverføring. De mange prosjektlederne på IPT med kommunene som arbeidsområde, er nokså samstemte på dette og benytter flittig studieturer og gardsbesøk som metode. Videre er det et godt tiltak å skape møteplasser der landbruket og de kommunale fagfolka får treffes og utveksle synspunkter, beskrive sine behov og tilbud. Heri ligger en stor tverrfaglig utfordring i og med at en går over faggrensene som tradisjonelt har nokså store barrierer bl.a. i form av hvert sitt fagspråk. (F.eks. har begrepet ”bruker” nokså forskjellig betydning i henholdsvis psykiatrien og i landbruket!)

Videre kan helse- og skolefaglig personell i kommunene ofte trenge en basisinformasjon om landbruket som arena. Kunnskap om landbruket som livsform, menneskers behov for naturkontakt, dyreassistert terapi, NaKuHel-konseptet osv. kan inngå som viktige deler av en slik basisopplæring. Det bør dessuten gis en innføring i landbrukets økonomiske tilstand og utvikling samt politiske føringer, som bakgrunn for den utstrakte satsingen på tilleggsnæringer.

Kommunene har etter hvert stor kunnskap om og erfaring i kjøp av tjenester fra private på helse/sosialområdet. Da tenker vi på juridiske forhold, organiseringsløsninger, avtaleutarbeidelse, prisfastsetting, faglig oppfølging, evaluering, taushetsplikt osv. Overføring av denne kunnskapen til IPT-området bør derfor ligge naturlig til rette.

Vektlegging av forebygging (særlig blant barn/unge), vilje til å se ulike offentlige budsjetter i sammenheng og tenke helhetlig finansiering rundt brukerne, kan være en utfordring. En prosess som i mange tilfelle innebærer holdningsendring på disse områdene, kan være nødvendig. Å forplikte seg på et noe mer langsiktig tverrfaglig samarbeid, kan være en bøyg. Her er det

politikerne også må se sin oppgave i å legge tilrette for langsiktighet og være talsmenn for sektorovergrepene innen kommunale tjenester. Kommunepolitikernes økte myndighet og ansvar i landbrukspolitikken bør virke motiverende i denne sammenhengen.

4. Inn på tunet i den videregående skolen

Kompetansegruppa er kjent med at det i juni 2004 ble gjennomført et informasjonsmøte i regi av Kalnes vgs v/prosjektleder Sigrid Egeland, på FMLA Buskerud. Formålet var å gi gjensidig informasjon om arbeidet med å etablere Inn på tunet som en fagutdanning innen den videregående skolen.

Disse videregående skolene var representert (kontaktadresser):

Rosthaug vgs, avd. 3340 Åmot (Ole Kristian Hesthagen – hesthagen@hotmail.com)

Kalnes vgs, Sarpsborg (Heidi Wang Erlandsen – heier@ostfold-f.kommune.no)

Tinius Olsens vgs., Kongsberg (Halvor Garås – h-garaas@online.no)

Søve vgs., 3812 Akkarhaug (Jan P. Olsen – janpol@frisurf.no)

Natur vgs, Oslo (Severin Breivik, –severin@natur.vgs.no)

Tønsberg Ressurs, (Inge Mortensen Buan, –ingeb@vfk.no)

Steinerskolen Foldsæ, Fyresdal (Turid Gravdal, - tugra@frisurf.no)

Kalnes vgs.skole (Sigrid Egeland - Sigrid.Egeland@ostfold-f.kommune.no)

Dessuten deltok disse fra Fylkesmannens landbruksavdelinger:

Anita Larsen Panman, FMLA Buskerud – anita.panman@fm-bu.stat.no

Trond Grøtterud, FMLA Buskerud – trond.grotterud@fm-bu.stat.no

Tora Skjerkholt Aarnes, FMLA Telemark – tora_s_aa@hotmail.com

Lisbeth Haugan, FMLA Vestfold – lisbeth.haugan@fm-ve.stat.no

Sigrid Egeland orienterte om formålet med møtet og om prosjektet hun var tilsatt i. Hver deltager orienterte litt om sin skole og om hvordan de i dag jobber med Inn på tunet /grønn omsorg som en del av undervisningen. Det ble diskutert en del om utfordringer og muligheter. Konklusjonen ble å sette ned en arbeidsgruppe som jobber videre med en del av utfordringene som kom fram i diskusjonene. Følgende ja til å bli med i arbeidsgruppa: Sigrid Egeland, Turid Gravdal, Inge Mortensen Buan, Trond Grøtterud. I tillegg forespørres Solveig Skogs, Norges Bondelag og Silje Johansen, LD.

Etter dette har arbeidsgruppa for videregående skoler hatt flere møter i 2. halvår 2004.

Konklusjonene fra deres arbeid er ikke kjent for oss i kompetansegruppa ved det tidspunktet vi fant å ville avgi vårt notat. Vi registrerer at arbeidsgruppa tar tak i de samme utfordringene som kompetansegruppa, men da utelukkende med videregående skoler som arbeidsfelt. Med en slik smalere fokus - og med aktører innen dette skoleverket som deltakere - håper vi dette initiativet lykkes i også å skape konkrete tilbud om mer permanente kurstilbud innen Inn på tunet i den videregående skolen.

Vi kjenner for øvrig til at for eksempel Fylkesmannen i Oslo & Akershus har vært pådriver for utvikling av kurs/kurspakke i samarbeid med Natur videregående skole (tidl.

Vinterlandbruksskolen, Oslo) og BSF. Sentrale stikkord for innholdet i kurset er økonomi,

prissetting, forhandlingsteknikk mm. Målgruppe for kurset er de som er i gang eller/og har bestemt seg for å starte opp med IPT-tilbud. Kurset vil også være åpne for personer som representerer kjøpersiden. Kurset settes i gang høsten 2005.

5. Universitet/høgskoler og IPT

5.1 Universitetet for miljø- og biovitenskap, UMB (tidligere Norges landbrukshøgskole, NLH)

Rapporten fra det nasjonale prosjektet 2000-2002 beskrev kontakten med (tidligere) NLH slik: "Prosjektet har vært i jevnlig kontakt med Norges Landbrukshøgskole for å diskutere mulighetene for å få til kompetansegivende studier innen Inn på tunet. Det har vært diskutert både hvordan Inn på tunet kan inngå i de ordinære studiene ved høgskolen og hvordan dette kan inngå i tilbudet til etter- og videreutdanning. - Norges Landbrukshøgskole i samarbeid med prosjektet "Levande skule" har etablert et 3-vektalsstudium i "Gården som pedagogisk ressurs". Målgruppa for dette studiet var både lærere og tilbydere."

Senter for etter- og videreutdanning (SEVU) ved UMB har senere utviklet kurset "Grønn kunnskap til bruk i Grønn omsorg" som gir 10 studiepoeng. Kurset ble i 2003 gjennomført på Østlandet, i 2004 planlegges det samme gjennomført for deltakere fra Aust- og Vest-Agder, Rogaland og Hordaland. Kurset fokuserer på gården som arena og ressurs for tilrettelagt sysselsetting og inneholder en betydelig helsefaglig del, med vekt på psykiske lidelser. Fagansvaret for (det første) kurset lå i Institutt for plantefag, mens det ble samarbeidet med Institutt for husdyrfag, Institutt for biologi og naturforvaltning (alle UMB), Høgskolen i Akershus og Fylkesmannen i Vestfold.

5.2 Norges idrettshøgskole (NIH)

Skolen har både heltids og deltidsstudier som kan være egnet for Inn på tunet, for eksempel:

Natur- og kulturveilederstudium, 30 studiepoeng, desentralisert studium

Et av målsettingene beskrives slik: Å se muligheter for næringsdrivende basert på stede egne natur- og kulturressurser og delta i utvikling og drift av disse næringene. Kandidatene vil få kompetanse som natur- og kulturveiledere i lokalsamfunnet.

Friluftsliv deltid (30 + 30 studiepoeng)

Friluftsliv deltid 1, 30 studiepoeng, med dette som mål for utdanningen:

- Gjennom studiet skal studentene tilegne seg grunnleggende (basis) ferdigheter innen friluftsliv i skog, på vann, ved kysten og på fjellet

Friluftsliv deltid 2, 30 studiepoeng, med bl.a. disse mål for utdanningen:

- Pedagogisk og fagdidaktisk kunnskap og ferdighet i å tilrettelegge for, lede og evaluere opplevelse og læring for grupper i ulike naturmiljø
- Kunnskap om, innsikt i og evne til vurdering av verdier og holdninger som preger vår levemåte og forskjellige former for friluftsliv

Ordinære studietilbud (60 studiepoeng) innen bl.a.

- Fysisk aktivitet og funksjonshemming
- Trening for barn og unge
- Idrett, kultur og utviklingssamarbeid

5.3 Regionale høgskoler

Høgskolen i Akershus (Avdeling for sykepleieutdanning) samarbeider som nevnt med (tidligere) NLH om kurset ”Grønn kunnskap til bruk i Grønn omsorg”.

Høgskolen i Gjøvik (HiG) har i samarbeid med Fylkemannen i Oppland utviklet kurset ”Grønn omsorg - gården som ressurs for opptrening og aktivitet” som er planlagt gjennomført i tidsrommet oktober 2004 – mars 2005. Det gir 10 studiepoeng. Prosjektet ”Inn på tunet i Oppland” beskriver fordelene med å utvikle og gjennomføre kurset lokalt slik: *”Med dette engasjeres den regionale høgskolen som en del av fagmiljøet rundt utviklingen av Inn på tunet/grønn omsorg i fylket (høgskolen har stor kompetanse og kontaktnett bl.a. på feltet psykiatri) og dessuten trekkes lokale ressursmiljøer aktivt med i planlegging og gjennomføring av kurset (bl.a. personer i miljøet rundt de pågående prosjektene i Gjøvik kommune, Hadeland og Lillehammer-regionen).”*

Høgskolen i Hedmark (HiHM) har i 2003/2004 utviklet kurstilbud i forbindelse med Natur- og gårdsbarnehager. Kurset gir 15 studiepoeng. Skolen beskriver sitt tilbud slik: *”De siste årene er det i Hedmark startet opp flere natur- og gårdsbarnehager. Mange har planer om å utvikle barnehager som vektlegger naturaktiviteter. På landsbasis er det de siste årene startet opp over 50 gårdsbarnehager. - Fylkesmannen i Hedmark og Høgskolen i Hedmark vil med dette invitere ledere, førskolelærere, assistenter, gårdbrukere og andre interesserte til fire to dagers samlinger. Formålet med samlingene er at mennesker som er interessert i, eller arbeider i slike barnehager kan møtes og utveksle erfaringer og gjensidig inspirere hverandre.”*

Høgskolen i Sør-Trøndelag har i samarbeid med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Innovasjon Norge og Øya videregående skole utviklet kurset ”økonomi og ledelse i grønn omsorg – Inn på tunet” Det er kommet i stand på bakgrunn av behovet for økonomisk og administrativ kompetanse ved etablering av slike tiltak. Kurset gir 7,5 studiepoeng og arrangeres i perioden oktober - desember 2004.

Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) har i lengre tid vært engasjert i gjennomføring av kurset ”Gården som pedagogisk ressurs” (utviklet av Norges Landbrukshøgskole, se foran) i samarbeid med Levanger videregående skole, Ressurssenteret Staup. I 2004-05 heter kurset ”Uteområdet som læringsarena” (”Utola”) og gir 30 studiepoeng.

”Gården som pedagogisk ressurs” settes også i gang i Rogaland og Oslo og Akershus.

Høgskolen i Telemark (HiT): Prosjektet ”Grønn omsorg – grønt samarbeid i Telemark” har tatt initiativ overfor Høgskolen i Telemark angående muligheten for å få i gang et høgskolestudium innen prosjektets fagfelt. HiT har signalisert interesse for å diskutere dette videre, det gjelder i hovedsak avdeling Porsgrunn og Notodden (info per juni –04).

Høgskolen i Tromsø er engasjert av Fylkesmannen i Troms til å arrangere et kortkurs (20 timer) for gardbrukere som vil starte Inn på tunet tiltak. Kurset har temaer som etikk, holdninger, samarbeid, kommunikasjon og konflikthåndtering. Det er gjennomført sommeren 2004.

Universitetet i Stavanger har flere samarbeidsprosjekt om kompetansehevende kurs innen grønn omsorg/inn på tunet.

Det humanistiske fakultet, Institutt for almenlærerutdanning (før: Lærerhøgskolen) er medaktør i samarbeidsprosjektet: ”Gården og naturen som læringsarena”, der universitetskurs ”Gården som pedagogisk ressurs” inngår (10 studiepoeng). Dette er et samarbeid mellom Fylkesmannen i Rogaland, Landbruksavdelinga, Jærmuseet, Høgskulen på Jæren samt Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås (UMB, før NLH).

Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Avdeling for helse- og sosial, arbeider p.t.(i samarbeid fylkesmannens landbruksavdeling), med å få etablert et kompetansegivende kurs i grønn omsorg/inn på tunet. Dette kurset vil ha som hovedmålgruppe helse- og sosialfaglig utdannet personale, men også tilbydere av grønn omsorg/grønt samarbeid. Kurset vil ha sin hovedforankring i sosialfagene, i tillegg til ”grønn kunnskap” som humanøkologi, miljøpsykologi, hagebruksterapi, dyreassistert terapi, osv. Her ønsker man samarbeid med Universitetet for miljø- og biovitenskap, som har kompetanse på flere av disse områdene.

5.4 Private høgskoler

Høgskulen på Jæren er en høgskole som har landbruk og bygdenæringer som hovedmålgruppe. Det gis bl.a. et studietilbud i Handlingskompetanse som utgjør 60 studiepoeng. Dette gir teoretisk og praktisk kompetanse innen læringskompetanse, sosial kompetanse, metodekompetanse og fagkompetanse. Høgskolen er også medarrangør til kurset Garden som pedagogisk ressurs.

6. Kompetanse via andre statlige og private organisasjoner og det private konsulentmarkedet

En god del andre organisasjoner tilbyr interessante kurs og/eller bidrar finansielt til kompetanseheving.

Innovasjon Norge må nevnes spesielt. Deres rolle som forvalter av de bedriftsretta BU-midlene har mye å si i denne sammenhengen. Støtte til kompetanseheving kan inngå i slik BU-støtte til enkeltgardsbruk. Videre har Innovasjon Norges fylkesvise kontorer et nært samarbeid med Fylkesmannens landbruksavdelinger og en viktig rolle i utarbeidelsen av de fylkesvise strategiene for landbruksrelatert næringsutvikling. Kompetanseoppbygging vil stå sentralt i disse strategiene.

Norges Vel er en svært sentral aktør i og med at redaksjonen for nettstedet Innpaatunet.no er lagt hit og den koordineringsfunksjonen som dermed ivaretas. Norges Vel har også god kompetanse bl.a. på samarbeid skole – landbruk etter lengre erfaring med det såkalte skolebruket ved Hellerud.

Norges Bondelag og BSF - Bygdefolkets studieforbund – har engasjert seg i mange fylker med kurser rettet mot Inn på tunet. Norges Bondelag sentralt har arbeidet for at medlemmer som

driver Inn på tunet skal få et landsomfattende nettverk i samarbeid med organisasjonen Norsk Bygdeturisme og Gardsmat.

Norske 4H's kompetanse på målgruppen barn og unge er unik. Denne organisasjonen har i mange fylker hatt en pilotfunksjon for utarbeidelse av IPT-tiltak mot denne målgruppen.

Videre finnes det ulike fylkesvise etablerersentre – f. eks i Akershus, Buskerud – som tilbyr opplæring svært relevant for IPT-satsing. - Organisasjonen Hest og Helse, med sete i Østre Toten, Oppland, driver en utstrakt kursvirksomhet som er spesielt nyttig i Grønn omsorg sammenheng.

Stiftelsen NaKuHel i Asker og Senter for Egenutvikling, Drammen er eksempler på private tiltak som har stor og spesialisert kompetanse på Inn på tunet. Øyvind Sørbrøden mfl. ved Senter for Egenutvikling har ved flere anledninger og over lang tid evaluert Grønn omsorg - tiltak særlig i Vestfold, skrevet rapporten på det nasjonale prosjektet 2000-2002 og forelest om temaet i kurser og konferanser.

7. Konklusjon – anbefalinger

Erkjennelsen av vårt mandat som en *midlertidig* arbeidsgruppe tilsa visse begrensinger i hva det er naturlig å foreta seg (se drøftingen under pkt 1). Vi har i hovedsak foretatt en kartlegging og listet opp en del fakta om eksisterende kompetansetilbud som vi finner interessante for tilbydere (gårdbrukerne) og kjøpere (vesentlig kommunene) av IPT-tjenester. Vi har videre drøftet mer prinsipielt hva slags kompetansebehov både hos tilbydere og kjøpere har. Vi mener at en sterkere og koordinert satsing på økt kompetanse i denne tilleggsnæringen vil være strategisk riktig.

Strategiene som i hovedsak har vært fulgt til nå - nemlig at IPT får utvikle seg nedefra og med begrenset styring fra sentralt nivå - har vært både bra og mindre bra:

- Bra, fordi IPT har fått utvikle seg på "grasrota" i tråd med lokale behov. Dette har i stor grad vært det en må kunne kalle "gründerorientert" næringsutvikling, basert på ildsjeler både i forvaltningen og innen landbruksnæringa.

- Mindre bra fordi (som antyda i forordet) overordna strategier ikke har kommet tilstrekkelig på plass (selv om det nasjonale prosjektet i perioden 2000-2002 gjorde en stor innsats).

- Ikke bra fordi økonomien i tiltaka ikke sikres. Kommunene som største kjøpergruppe sliter på dette punktet og ser seg ikke i stand til å binde seg til langsiktige avtaler om kjøp av disse tjenestene.

Vi ser for oss at en kompetansesatsing vil være kanskje det viktigste ledd i en kvalitetssikring av IPT-tilbuda som også åpner for et større og mer bevisst marked (dvs. økt salg) og som igjen gir bedre lønnsomhet, fornøyde kunder og i det hele tatt starter en god sirkel som stadig sikrer god kvalitet og kompetanse.

”Inn på tunet” utgjør sammen med satsingen på bygdeturisme sannsynligvis to av de viktigste elementene i et tjenesteproduserende landbruk, begge satsinger er sterke synliggjøringer av det multifunksjonelle landbruket. Vi minner derfor også om resonnementet innledningsvis om at en bredere satsing på *tjenesteproduksjon* i landbruket sannsynligvis ville avlaste presset i tradisjonelle produksjoner og kunne ses på som en strategi for å tilpasse seg et framtidig WTO-legalt landbruk.

Vi adresserer dette notatet spesielt til landbruks- og matdepartementet og den interdepartementale arbeidsgruppa, samt regional forvaltning (spesielt rådgiverapparatet ved FMLA-ene og Innovasjon Norges distriktskontorer) og koordineringsorganet ”innpaatunet.no” (nettstedet) hos Norges Vel.

Vi foreslår at de nevnte adressatene sprer informasjon, legger føringer og på andre måter medvirker til at følgende instanser viderefører og utvikler kompetansetiltak på Inn på tunet:

1. Universitet og høyskoler
2. Fylkeskommunene/videregående skoler
3. Statens landbruksforvaltning, v/kompetanseordningene i landbruket:
 - a. Etter- og videreutdanningsfondet i landbruket (EVL-fondet)
 - b. Kompetanseutviklingsprogrammet i landbruket (KIL-programmet)
4. Landbrukets sentrale organisasjoner (Norges Bondelag, BSF m.fl.)
5. Andre organisasjoner og bedrifter (konsulentvirksomheter m. m), se punkt 6 foran.